

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
ҒЫЛЫМ КОМИТЕТІ
Ш.Ш.УӘЛИХАНОВ АТЫНДАҒЫ ТАРИХ
ЖӘНЕ ЭТНОЛОГИЯ ИНСТИТУТЫ

«EDU.E-HISTORY.KZ»

ЭЛЕКТРОНДЫҚ ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ

№ 2(18) сәуір-маусым 2019
ISSN 2710-3994

Бас редактор:
Қабылдинов Зиябек Ермұқанұлы

Редакциялық алқа:

- Абашин Сергей Николаевич – тарих ғылымдарының докторы, профессор, Санкт-Петербургтегі Европа университеті (Ресей)*
- Абдырахманов Толобек Абылович – тарих ғылымдарының докторы, профессор, И. Арабаев атындағы Қызғыз мемлекеттік университетінің ректоры. (Қырғызстан)*
- Аяған Бүркітбай Ғелманұлы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР БҒМ ҒК Мемлекет тарихы институты директорының орынбасары. (Қазақстан)*
- Әлімбаев Нұрсан – тарих ғылымдарының кандидаты, профессор, Қазақстан Республикасы Орталық мемлекеттік музейінің директоры. (Қазақстан)*
- Әбусейтова Меруерт Қуатқызы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА корр.-мүшесі. ҚР БҒМ ҒК Р. Сүлейменов атындағы Шығыстану институтының «Тарихи материалдарды зерттеу» орталығының директоры. (Қазақстан)*
- Әбіл Еркін Аманжолұлы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР БҒМ ҒК Мемлекет тарихы институтының директоры. (Қазақстан)*
- Голден Кэтти Стромайл (Kathie Stromile Golden) – PhD, Миссисипи өңірлік мемлекеттік университеті (Mississippi Valley State University) (АҚШ)*
- Кәрібаев Берекет Бақытжанұлы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, «Қазақстан тарихы» кафедрасының меңгерушісі. (Қазақстан)*
- Қожамжарова Дария Пернешқызы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университетінің ректоры. (Қазақстан)*
- Кожирова Светлана Басиевна – саясаттану ғылымдарының докторы, профессор, Фудан Университетінің Қытай және Орталық Азияны зерттеу орталығының мен «Астана» ХҒК бірлескен директоры (Қазақстан)*
- Козодой Виктор Иванович – тарих ғылымдарының докторы, профессор. (Ресей)*
- Көкебаева Гүлжауһар Какенқызы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР БҒМ ҒК Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты (Қазақстан)*
- Көмеков Болат Ешмұхамедұлы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті Халықаралық қытшақтану институтының директоры, Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры. (Қазақстан)*
- Матыжанов Кенжехан Ісләмжанұлы – филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА корр.-мүшесі, М.О. Әуезов атындағы әдебиет және өнер институтының директоры. (Қазақстан)*
- Моррисон Александр (Morrison Alexander) – PhD, профессор Оксфордского университета (Великобритания)*
- Муртазаева Рахборхон Хамидқызы – тарих ғылымдарының докторы, Мирзо Ұлықбек атындағы Өзбекстан ұлттық университеті «Өзбекстан тарихы» кафедрасының профессоры. (Өзбекстан)*
- Панто Дмитрий (Panto Dmitri) – PhD доктор, Гданьск қаласындағы Екінші дүниежүзілік соғыс мұражайының ғылыми қызметкері. (Польша)*
- Римантас Желвис (Želvyys Rimantas) – тарих ғылымдарының докторы, профессор, Вильнюс педагогикалық университеті (Литва)*
- Самашев Зайнолла Самашұлы – археолог, тарих ғылымдарының докторы, профессор, Герман археология институтының корр.-мүшесі. ҚР БҒМ ҒК Ә. Марғұлан атындағы Археология институты. (Қазақстан)*
- Сайлан Болат Санабайұлы – тарих ғылымдарының докторы, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті. (Қазақстан)*
- Смағұлов Оразақ Смағұлұлы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Балон ғылым академиясының корр.-мүшесі, Ш.Ш. Уәлиханов атындағы сыйлықтың лауреаты, ғылым мен техниканың еңбек сіңірген қайраткері, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры. (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)*
- Сыдықов Ерлан Бәтташұлы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің ректоры. (Қазақстан)*
- Таймағамбетов Жәкен Қожахметұлы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, ҚР Ұлттық музейі. (Қазақстан)*

Жауапты редактор:
Қаипбаева Айнагүл Толғанбайқызы

Ғылыми редактор:
Қозыбаева Махаббат Мәлікқызы

Редактор:
Кубеев Рустем Жаулыбайұлы

Жауапты хатшы:
Қоңқабаева Арайлым

Техникалық хатшы:
Хумарзах Алтынбек

Главный редактор:
Кабульдинов Зиябек Ермуханович

Редакционная коллегия:

- Абашин Сергей Николаевич – доктор исторических наук, профессор, Европейский университет в Санкт-Петербурге (Россия)*
- Абдырахманов Толобек Абылович – доктор исторических наук, профессор, ректор Кыргызского государственного университета им. И. Арабаева (Кыргызстан)*
- Алимбай Нурсан – кандидат исторических наук, профессор, директор Центрального государственного музея Республики Казахстан (Казахстан)*
- Абусеитова Меруерт Хуатовна – доктор исторических наук, профессор, чл.-корр. НАН РК, директор Республиканского центра по изучению исторических материалов Института востоковедения имени Р.Б. Сулейменова (Казахстан)*
- Абиль Еркин Аманжолович – доктор исторических наук, профессор, директор Института истории государства КН МОН РК (Казахстан)*
- Аяган Буркитбай Гелманович – доктор исторических наук, профессор, заместитель директора Института истории государства КН МОН РК (Казахстан)*
- Голден Кэйти Стромайл (Kathie Stromile Golden) – PhD, Государственный университет долины Миссисипи (Mississippi Valley State University) (США)*
- Исмагулов Оразак Исмагулович – доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, член-корр. Болонской академии наук, лауреат премии им. Ч.Ч. Валиханова, заслуженный деятель науки и техники, профессор Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева (г. Нур-Султан, Казахстан)*
- Карибаев Берекет Бахытжанович – доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, заведующий кафедрой истории Казахстана, Казахский национальный университет им. аль-Фараби (Казахстан)*
- Кожамжарова Дария Пернешовна – доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, ректор Южно-Казахстанского университета им. М.Ауэзова (Казахстан)*
- Кожирова Светлана Басиевна – доктор политических наук, профессор, содиректор Центра исследования Китая и Центральной Азии Фуданьского Университета и МНК «Астана», руководитель Центра китайских и азиатских исследований (Казахстан)*
- Козодой Виктор Иванович – доктор исторических наук, профессор (Россия)*
- Кокеебаева Гульжаухар Какеновна – доктор исторических наук, профессор, главный научный сотрудник Института истории и этнологии им. Ч.Ч.Валиханова КН МОН РК (Казахстан)*
- Кумекев Болат Ешимхамбетович – доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, директор Международного института кипчаковедения Казахского национального университета имени аль-Фараби, профессор Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева (Казахстан)*
- Матыжанов Кенжехан Слямжанович – доктор филологических наук, профессор, чл.-корр. НАН РК, директор Института литературы и искусства им. М. Ауэзова (Казахстан)*
- Моррисон Александр (Morrison Alexander) – PhD, профессор Оксфордского университета (Великобритания) Муртазаева Рахборхон Хамидовна – доктор исторических наук, профессор кафедры «Истории Узбекистана» Национального университета Узбекистана имени Мирзо Улугбека. (Узбекистан)*
- Панто Дмитрий (Panto Dmitri) – доктор PhD, профессор, главный специалист научного отдела Музея Второй мировой войны г. Годаньска (Польша)*
- Римантас Желвис (Želvyys Rimantas) – доктор педагогических наук, профессор, Вильнюсский педагогический университет (Литва)*
- Самашев Зайнолла Самашевич – археолог, доктор исторических наук, профессор, чл.-корр. Германского археологического института. Институт археологии им. А.Маргулана КН МОН РК (Казахстан)*
- Сайлан Болат Санабаевич – доктор исторических наук, Казахский национальный университет им. аль-Фараби (Казахстан)*
- Сыдыков Ерлан Батташевич – доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, ректор Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева (Казахстан)*
- Таймагамбетов Жакен Кожажметович – доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, Национальный музей РК (Казахстан)*

Ответственный редактор:
Каипбаева Айнагуль Толганбаевна

Научный редактор:
Козыбаева Махаббат Маликовна

Редактор:
Кубеев Рустем Джаулыбайулы

Ответственный секретарь:
Конкабаева Арайлым Нурболатовна

Технический секретарь:
Хумарзах Алтынбек

Editor-In-Chief:

Kabuldinov Ziabek Ermukhanovich

Members of editorial board:

Abashin Sergei Nikolaevich – Doctor of Historical Sciences, Professor, European University at St. Petersburg (Russia)
Abdyrakhmanov Tolobek Abylovich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Rector of I. Arabaev Kyrgyz State University (Kyrgyzstan)

Alimbay Nursan – Candidate of Historical Sciences, Professor, Director of the Central State Museum of the Republic of Kazakhstan (Kazakhstan)

Abusseitova Meruert Khuatovna – Doctor of Historical Sciences, Professor, Corresponding Member of the NAS RK, Director of the Republican Center for the Study of Historical Materials at R.B. Suleimenov Institute of Oriental Studies (Kazakhstan)

Abil Yerkin Amanzholovich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Director of the Institute of History of the State CS MES RK (Kazakhstan)

Ayagan Burkithbai Gelmanovich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Deputy Director of the Institute of History of the State CS MES RK (Kazakhstan)

Golden Kathie Stromile – PhD, Mississippi Valley State University (USA)

Ismagulov Orazak Ismagulovich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Corresponding Member of Bologna Academy of Sciences, winner of Ch.Ch. Valikhanov Award, Honored Worker of Science and Technology, Professor of L.N. Gumilyov University (Kazakhstan)

Karibayev Bereket Bakhytzhonovich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Head of the Department of History of Kazakhstan, Al-Farabi Kazakh National University (Kazakhstan)

Kozhamzharova Daria Perneshovna – Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the NAS of the Republic of Kazakhstan, rector of the M. Auezov South Kazakhstan University (Kazakhstan)

Kozhirova Svetlana Bassieva – Doctor of Political Science, Professor, Co-Director of the Center for the Study of China and Central Asia of Fudan University and the International Scientific Complex of the National Company "Astana", Head of the Center for Chinese and Asian Studies (Kazakhstan)

Kozodoi Viktor Ivanovich – Doctor of Historical Sciences, Professor (Russia)

Kokebayeva Gulzhaukhar Kakenovna – Doctor of Historical Sciences, Professor, chief researcher at Ch.Ch. Valikhanov Institute of History and Ethnology CS MES RK (Kazakhstan)

Kumekov Bolat Eshmukhambetovich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Director of the International Institute of Kipchak Studies of the Al-Farabi Kazakh National University, Professor at L.N. Gumilyov Eurasian National University (Kazakhstan)

Matyghanov Kenzhekhan Slyamzhanovich – Doctor of Philology, Professor, Corresponding Member of the NAS RK, Director of M. Auezov Institute of Literature and Art (Kazakhstan)

Morrison Alexander – PhD, Professor, University of Oxford (UK)

Murtazayeva Rakhborkhon Khamidovna – doctor of Historical Sciences, Professor at the Department of «History of Uzbekistan» of Mirzo Ulugbek National University of Uzbekistan. (Uzbekistan)

Panto Dmitri – PhD, researcher at the Museum of the Second World War in Gdansk (Poland)

Rimantas Želvys – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Vilnius Pedagogical University (Lithuania)

Samashev Zainolla Samashevich – archaeologist, Doctor of Historical Sciences, Professor, Corresponding Member of German Archaeological Institute. A. Marghulan Institute of Archeology CS MES RK (Kazakhstan)

Sailan Bolat Sanabayevich – Doctor of Historical Sciences, Al-Farabi Kazakh National University (Kazakhstan)

Sydykov Erlan Battashevich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Rector of L.N. Gumilyov Eurasian National University (Kazakhstan)

Taimagambetov Zhaken Kozhakhmetovich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, National Museum of the Republic of Kazakhstan (Kazakhstan)

Executive Editor:

Kaipbayeva Ainagul Tolganbayevna

Scientific Editor:

Kozybayeva Makhabbat Malikovna

Editor:

Kubeyev Rustem Dzhaulybayevich

Executive Secretary

Konkabayeva Arailym Nurbolatovna

Technical secretary:

Khumarzak Altynbek

ӘОЖ 930.001.83

ТҮРКІСТАН ӨЛКЕСІНДЕГІ ҚОҒАМДЫҚ-САЯСИ ҰЙЫМДАРДЫҢ БОЛЬШЕВИКТЕРМЕН ҚАТЫНАСЫ

Тоқболат С.Т.

Тараз мемлекеттік педагогикалық университеті, т.ғ.к.

Аңдатпа. Мақалада 1917 жылғы революциялық оқиғаларынан кейін Түркістан өлкесіндегі қоғамдық-саяси ұйымдардың ұстанымдары мен қызметі баяндалады. Түркістан өлкесіндегі қоғамдық-саяси ұйымдар ұлттық мемлекеттік құрылымдардың қалыптасуына өзіндік игі ықпалын тигізді деуге болады. Түркістан автономиясының жариялануы мәселесі ұлттық қоғамдық-саяси ұйымдардың белсенді әрекет етуіне серпін бергенімен сол тұста олардың арасынан кеңестік билікпен ымыраға келуге ниет танытқан ұйымдар да бой көрсетпей қалмады. Осындай әрекеттер өлкедегі ұлттық қоғамдық-саяси ұйымдардың бәрі бірдей Түркістан автономиясының құрылуына қолдау таныта қоймағандығын көрсетеді. Сондай-ақ осы кезеңде біртұтас қазақ автономиясы құрыла қалған күнде, соған қолдау жасауға тырысатынын білдірген облыстағы басқа да ұлттық қоғамдық-саяси ұйымдар да кездесті. Яғни сол кезеңдегі қоғамдық-саяси ұйымдардың автономия құру мәселесінде келгенде ойлары бірнеше бағытқа бөлінгенін байқатты. Қоғамдық-саяси ұйымдардың іс әрекеттері азаттық алу бағытына бағытталса да ойларының бір жерден шықпауы нақты шешімге келуіне кедергі жасады. Нәтижесінде Түркістан өлкесінде кеңестік билік орнап, қоғамдық-саяси ұйымдардың қызметі кезекпен тоқтатылды.

Түйін сөздер: Шуро-и-Ислам, Шуро-и-улема, большевиктер, қоғамдық-саяси ұйымдар, Түркістан өлкесі, Түркістан автономиясы

ОТНОШЕНИЯ ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКИХ ОРГАНИЗАЦИЙ В ТУРКЕСТАНСКОГО КРАЯ С БОЛЬШЕВИКАМИ

Тоқболат С.Т.

Таразский государственный педагогический университет.

Аннотация. В статье рассматривается положение и деятельность общественно-политических организаций в Туркестанском регионе после революционных событий 1917 года. Общественно-политические организации в Туркестанском регионе оказали большое влияние на формирование национальных государственных структур. Вопрос об издании Туркестанской автономии дал толчок активному участию национальных общественно-политических организаций. Кроме того такие действия показывают, что все национальные общественные и политические организации в регионе не поддержали создание Туркестанской автономии. Также в это же время были сформированы другие национальные общественно-политические организации региона, которые выразили намерение поддержать создание единой автономии.

Ключевые слова: Туркестанская автономия, Туркестанский край, политические организации, Шуро-и-Ислам, Шуро-и-Улема, Большевики.

RELATIONS OF POLITICAL ORGANIZATIONS IN THE TURKESTAN REGION WITH THE BOLSHEVIKS

Tokbolat S.T.

Taraz State Pedagogical University

Abstract. The article describes the positions and activities of the socio-political organizations in the Turkestan region following the revolutionary events of 1917. Socio-political organizations in the Turkestan region have had a positive influence on the formation of national state structures. The issue of publishing the Turkestan autonomy has given impetus to the active involvement of national socio-political organizations. Such actions show that all national social and political organizations in the region have not supported the creation of the Turkestan autonomy. Also at the same time other national socio-political organizations in the region, which expressed their intention to support the creation of a single autonomous autonomy, were formed during this period. That is, during the same period, when the public-political organizations came to the question of autonomy, their thoughts were divided into several thoughts.

Keywords: Turkestan autonomy, Turkestan region, political organizations, Shuro-i-Islam, Shuro-i-ulema, Bolsheviks.

Кіріспе

XX ғасырдың бас кезіндегі Түркістан өлкесі халқының ұлт-азаттық қозғалысының шарықтау шегімен сипатталады. 1917 жылғы ақпан революциясынан кейін Түркістан өлкесіндегі саяси күрес жаңа серпін ала бастайды. Автономиялық еркіндік алу жолында жергілікті жерлерде қоғамдық-саяси ұйымдар құрыла бастайды. Саяси ахуалдың шиеленісуі, Ресейдегі билікке жаңа саяси күштердің келуі империя өңірлеріндегі жағдайларды орынды шешу жолында нақты қадамдар жасауына итермеледі.

Талқылау нәтижесі

Түркістан өлкесінде XX ғасыр басында бой көтерген ұлттық қоғамдық-саяси ұйымдар кеңестік тарих ғылымында арнайы зерттеу объектісі ретінде қарастырылмады. Осындай ахуал негізінен сол кездегі идеологиялық талаптардан туындаған болатын. Осыған байланысты қоғамдық-саяси ұйымдар кеңестік биліктің орнауына тосқауыл жасаған ұйымдар ретінде бағаланып келді.

Кеңестер Одағы тарап, құрамындағы республикалар өз тәуелсіздігін жариялағаннан кейінгі уақытта жарыққа шыққан еңбектерде маркстік-лениндік методология мен партиялық талап үстемдігі жүрмеуіне орай, Түркістан өлкесіндегі қоғамдық-саяси ұйымдарға деген бұрынғы бағамдар өзгеріске түсті. Осындай қоғамдық-саяси ұйымдардың қызметін зерттеуде өзіндік қомақты үлес қосқан М. Қойгелдиев [М. Қойгелдиев, 1995], К. Нұрпейісов [К. Нұрпейісов, 1995] және Д. Аманжолованың [Д. Аманжолова, 1994] сияқты ғалымдардың еңбектерін қарастыруға болады. Олар өз еңбектерінде ұлттық қоғамдық-саяси ұйымдарға объективті баға беруге деген алғашқы қадам жасады. Бұл авторлардың еңбектерінде 1917 жылғы саяси жағдайда құрылған «Алаш» партиясы мен өзге де ұлттық ұйымдардың ұлттық мүддені қорғау бағытында белсенді түрде қызмет жүргізгені көрсетілді. Сондай-ақ бұл авторлардың еңбектеріндегі тұжырымдар Түркістан өлкесіндегі ұлттық қоғамдық-саяси ұйымдардың құрылуы мен қызметін шынайы тереңдете зерттеуге өзіндік игі ықпалын тигізеді. Сондай-ақ К.Л. Есмағамбетовтың [К.Л. Есмағамбетов, 2008] М. Шоқайдың өмірі мен қызметіне арналған еңбегінде Түркістан өлкесі

мұсылмандарының орталық кеңесі, «Шуро-и-Ислам», «Шуро-и-улема» ұйымдарының қызметіне қатысты пікірлер білдіріліп, бұл ұйымдардың қызметі шынайы түрдегі өзіндік бағасын алған еді.

Нәтижесі

1917-1918 жылдардағы Түркістан өлкесіндегі жергілікті саяси ұйымдардың азаттық жолындағы әрекеттерін зерделеу арқылы сол кезеңдегі өлкенің қоғамдық-саяси жағдайын сипаттауға қол жеткіздік. Түркістан өлкесіндегі қоғамдық-саяси ұйымдардың қызметтері мен мақсаттары ерекшеленіп, ұстанымдары тоғыспады. Сондықтан қоғамдық-саяси ұйымдардың қызметін анықтау арқылы өлкедегі негізгі саяси күштердің бағытын анықтауға мүмкіндік алдық.

Негізгі бөлім

Түркістан өлкесі мұсылмандарының орталық кеңесі ұйымдастыруымен 1917 жылдың 25-29 қараша аралығында Қоқан қаласында Түркістан өлкесі мұсылмандарының IV съезі өтті. Оған Сырдария, Ферғана, Самарқан, Закаспий облыстары мен Бұхар әмірлігінен және Хиуа хандығынан 250-ге жуық делегат қатысты. Олардың қатарында «Шуро-и-Ислам», «Шуро-и-улема», «Тұран», Түрік Федералистері партиясы, Сырдария облыстық Қазақ-қырғыз кеңесі, Түркістан өлкелік Қазақ-қырғыз кеңесі секілді ұлттық қоғамдық-саяси ұйымдардың өкілдерімен бірге еврейлердің «Паолой-Сион» атты өлкелік ұйымының да өкілдері болды. Съездің күн тәртібіне Түркістан өлкесін басқару формасы, Түркістанның Оңтүстік-шығыс одағына қосылуы, Атқару комитеті құрамын сайлау, Түркістан Құрылтай жиналысы секілді мәселелер қойылды. Съездің 12 адамнан тұратын төралқасы құрамы сайланып, олардың қоғамдық-саяси ұйымдардың М. Шоқай, У. Ходжаев, О. Махмудов, С. Ақаев секілді өкілдері енді [1].

Съезге қатысушылар кеңестердің III өлкелік съезінде қабылдаған шешімді Түркістанның жергілікті халқының құқығын аяқ асты етушілік деп бағалап, күн тәртібінде тұрған Түркістан өлкесін басқару формасы мәселесін қызу талқылап, Түркістан өлкесін Ресей Федеративті Республикасы құрамындағы аумақтық автономия болуын жақтады. Түркістан автономиясын (мұхториятын) жария еткен съездің осы шешімі «Бірлік туы» газетінде былайша көрініс тапты: «Аса арнаулы болып жасалған Түркістан аймағы мұсылмандарының төртінші жалпы съезі Русия ұлы өзгеріс салып берген жолмен әр жұрт өзін-өзі басқаруға ықтиярлы болсын деп еркіндікті қалайтын Түркістан аймағындағы барлық халықтардың қалауы бойынша, Түркістан аймағын Русия демократиялық республикасымен бірлікте болып, бөлек жасауға ерікті территориялық автономия (жергілікті бостандық) қылып ығлан етті. Бұл автономия қай түрде болуы жақын арада шақырылмақшы болған Түркістан аймағының Учредительное собраниеcінің ықтиярына беріледі. Съез өз атынан Түркістан аймағындағы саны аз ұлттардың құқықтарына қиянат қылдыртпай қорғалатынын аса елеулі түрде мәлім қылды» [2].

Съездің делегаттары 28 қараша күні Түркістан автономиясының Ұлт мәжілісінің құрамын сайлады. Оған М. Шоқай, И. Шагиахмедов, М. Тынышбаев, У. Ходжаев, Ә. Оразаев, С. А. Герцфельд, Қ. Қожықов, Т. Нарботабеков, С. Лапин, С. Міржәлелов, Х. Агаев, Ғ. Дербісалин, М. Акчурин, М. Бехбуди, И. Дәулетшин, Т. Мұсабаев, С. Юсупов, С. Саидов, Ғ. Ғабдуллин, М. Мырзахметов, Ғ. Құшбегиев, Ғ. Махмудов, Ж. Қарабеков, Х. Ширинский, А. Ғафуров, Ғ. Ғабдусалимов, А. Мансуров, Т. Ходжаев, К. Рахманбердиев, Ә. Шәкірхантөреев, Н. Камалхантөреев, С. Шарафходжаев сайланды. Ұлттық мәжіліске съездің ұйғарымы бойынша қалалық думалардан 4 өкіл, теміржол ұйымынан, пошта және телеграф ұйымынан, шаруалар кеңесінен, социалист-революционерлер партиясынан, социал-демократтар партиясынан, жұмысшы-солдат депутаттары кеңесінен, поляктардың ұйымынан, еврейлер ұйымынан, завод жұмысшылары ұйымынан, армяндар ұйымынан, кооператорлар ұйымынан және казактар ұйымынан бір-бір өкілден енетін болды [3].

Ұлттық мәжіліске сайланғандар Түркістан автономиясының уақытша үкіметінің мынандай құрамын тағайындады: 1) министр-төраға және ішкі істер министрі М. Тынышбаев, 2) министр-төрағаның орынбасары И. Шагиахмедов, 3) сыртқы істер бөлімінің басшысы М. Шоқай, 4) халықтық милиция және қоғамдық қауіпсіздік бөлімінің басшысы У. Ходжаев, 5) жерге орналастыру және суды пайдалану министрі Х. Агаев, 6) азық-түлік министрі А. Махмудов, 7) ішкі істер министрінің орынбасары Ә. Оразаев, 8) қаржы министрі С.А. Герцфельд [4, 131-б.].

Түркістан өлкесі мұсылмандарының IV съезі Түркістан автономиясын жариялап, оның Ұлттық мәжілісі мен үкіметі құрамын айқындағаны сол күні-ақ, яғни 28 қараша күні Қоқан қаласының жұртшылығына мәлім болған еді. Соған орай Қоқан қаласының мұсылман жұртшылығы «Шуро-и-ислам», «Шуро-и-улема», «Тұран», «Еңбекші мұсылмандардың одағы» секілді т.б. ұлттық қоғамдық-саяси ұйымдардың өкілдерімен бірге шеруге шықты. Олар Түркістан автономиясы мен оның үкіметіне барынша қолдау танытуға даяр екендіктерін танытты. Шеруге шығушылардың алдында съездің мынандай мазмұндағы қаулысы оқылды: «1. Съез сайлап шығарған ел-жұрт мәжілісі (Ұлт мәжілісі) ағзаларына һәм 12 адамнан тұратын автономиялы Түркістанның уақытша үкіметінің ағзаларына ешкім тие алмайды һәм бұларды жұрт мәжілісінен ықтиярсыз ешкімнің ұстауына болмайды. 2. Кімде-кім бұлардың біреуіне қарсы болып әрекет жасаса Түркістан аймағының 10 миллионнан көп халқына қарсы шығып, келсең кел дегені болып шығады. 3. Сайлап қойған адамдарды аман сақтау керек болған жерде қорғап алу міндетін съез жұрттың өзіне тапсырады» [2].

Съездің 29 қараша күнгі мәжілісінде Түркістанның Оңтүстік-шығыс одағына (1917 жылы 2 қарашада Дон казактарының бастамасымен кеңестер билігіне қарсы күресу мақсатында құрылған «Казак әскерлері, кавказдықтар мен ерікті дала халықтарының оңтүстік-шығыс одағы») қатынасы мәселесі талқыланып, ол жөнінде: «1. Іс жүргізіп тұратын бір комитет сайлап шығарып, «Юго-восточный союзбен» Түркістан арасында ынтымақ қандай шарттармен болатынын анықтап білу үшін саяси өкілдер жіберу сол комитетке тапсырылсын. 2. Ол союзға кіру немесе кірмеу мәселесі жақында шақырылатын Түркістан халықтарының Учредительное собраниесіне тапсырылсын. 3. Жұрт шаруасы күйзеліп кетіп бұған шара союзға қосылу ғана қалған болса іс жүргізетін комитет Түркістан Учредительное собраниесі ашылғанша уақытша шарт жасасып, уақытша қосыла тұруға ықтияры бар» [2], – деген қаулы қабылдады.

Түркістан өлкесі мұсылмандарының съезі уақытша Сібір үкіметінің төрағасы Г.Н. Потаниннің атына жеделхат жолдап, Түркістан автономиясының құрылғандығын мәлімдеу жөнінде шешім қабылдады. Сондай-ақ съездің соңғы күнгі мәжілісінде «Шуро-и-Ислам» ұйымы өкілдерінің тарапынан Ташкент большевиктерінің жергілікті халыққа жасап жатқан зорлық-зомбылығына қарсы шаралар қолдану мәселесі де көтерілді. Осы мәселе бойынша сөз алғандар большевиктердің Ташкентте тінту жүргізулері, негізсіз тұтқындаулары қалыпты жағдайға айналғанын, мұндай жағдай Ақпан революциясы жариялаған бостандық негіздеріне үйлеспейтіндігін мәлімдеді. Осыған орай съез Ташкент большевиктері тұтқындалғандарды тез арада босату керектігін, тінту жүргізуін доғаруын талап еткен қаулы қабылдап, ол қаулыны Ташкенттегі Халық коиссарлары кеңесіне жіберу жөнінде ұйғарым жасады. Сонымен қатар съездің атынан халыққа үндеу жариялауды Түркістан автономиясының үлесіне қалдырды [1].

Жаңадан құрылған Түркістан автономиясының үкіметі съез атынан үндеуді 1 желтоқсан күні жария етті. Бұл үндеуде халықты Түркістан автономиясына қолдау көрсетуге шақырылды және онда: «бұғаудан босаған түркістандықтардың өз жерінің толық қожайындары ретінде өз тарихын өздері жасайтын сәт туды. Біз алдымызда тұрған міндеттердің ауқымды екендігін, біздің ісіміздің дұрыстығын сезініп, Аллаһтың ризашылығымен өз жұмысымызға кірістік», – делінген мәлімдеме жасалды [1].

Жергілікті халық өкілдері Түркістан автономиясының жариялануын зор қуанышпен қарсы алды. Өлкедегі қалаларда Түркістан автономиясына қолдау көрсетуге мақсатында митингілер өтті. Мәселен, Наманган қаласындағы орталық көшеге лық толған адамдар «Жасасын Түркістан автономиясы мен оның үкіметі!» деген плакаттар алып жүрді. 6 желтоқсан күні Ташкентте «Шуро-и-Ислам» ұйымының ұйымдастыруымен Түркістан автономиясына қолдау көрсетуге арналған, 60 мыңнан астам адам қатысқан митинг болып өтті. Шымкент қаласы мұсылмандары Түркістан автономиясының жариялануына қатысты арнайы жиналыс шақырып, қолдайтындарын білдірді. Перовск және Қазалы уездерінің қазақтары Түркістан автономиясын өздерінің қолдайтындығы туралы жеделхат жолдады. Мұндай ниетті Ырғыз уезінің қазақтары да білдірді [1].

Түркістан автономиясына тек жергілікті халық өкілдері ғана емес, өзге халықтардың ұйымдары да қолдаушылық көрсететіндігін танытты. Өлкедегі социал-революционерлердің 25 желтоқсанда Қоқан қаласында өткен съезі Түркістан автономиясын қолдайтындықтарын, оның үкіметімен бірлесіп жұмыс істеуге әзір екендіктерін мәлімдеді [5]. еврейлердің Ташкенттегі «Бунд» және Қоқандағы «Вайнер» қоғамы Түркістан автономиясының жариялануына байланысты құттықтауларын жолдап, оған көмек көрсететіндігін танытты [1].

1917 жылдың қараша айында Түркістан өлкесінде қос билік орнап, оның алғашқысы кеңестік негізде құрылып, ең алдымен ресейлік қоныс аударушылардың мүддесін көздеп, жағдайын нығайта түсуге қызмет ететіндігін білдірсе, соңғысы отарлық езгіге қарсы, діни және ұлттық қоғамдық-саяси ұйымдарды негізге ала құрылып, жергілікті халықтың өзін-өзі басқару құқығын баянды ету көздеген мақсаты болатындығын білдірді [6, 343-344-бб.].

Жергілікті халықтың еркін білдіретін Түркістан автономиясының жариялануын Түркістан өлкесі Халық комиссарлары кеңесі мойындаудан бас тартты. Бұл жөнінде С. Қожанов 1918 жылы қаңтарда «Бірлік туы» газетінде былай деп жазды: «Өткен жылғы ноябрьдің басынан бері Түркістан аймағының билігін большевиктер партиясы зорлықпен қолдарына алып, өз айтқанын қылдырып тұр. Кезінде ірілі-уақты мұсылман ұйымдары: «Біз мұндай зорлықпен күш қылып, бостандыққа қарсы іс қылғандарды танымаймыз. Айтқанын тыңдап, айдағанына жүрмейміз», – деп қарап еді. Бұны елең қылған большевиктер жоқ. «Топпағы мықты болса, киіз қазық жерге енеді» деген осыдағы. Мұнан да іс шығара алмай тұғынын біліп, 25 ноябрьде жалпы Түркістан мұсылмандары болып, большевиктерге бой ұсынбаймыз деп Қоқан шаһарында съез жасап, автономия ығлан етіп еді. Большевиктер бұған да бір жол тапты. Бұл жолы: «Автономияны Түркістанның байлары һәм молдалары ғана істеп отыр. Кедейлердің қатысы жоқ, олар біздің жақта. Соның үшін біз бұл автономияны танымаймыз», – деп отыр. Бұдан тағы іс шықпайтын болған соң, мұсылмандар 25 декабрьде Қоқан шаһарында, жұмыскері бар, егіншілері бар, тағы съез жасады. Бұл съезде Түркістан автономиясын жақтап, большевиктерге қарсы қаулы жасап еді. Бұған тағы да: «бұл кедейлердің байлардан қорқып, жалтақтап етіп жүрген ісі. Одан басқа шын кедейлер бұл сөзді айтпайды дейді. ... Бұл болған съездердің барлығы да байлардікі. Ішінде кедейлер болса, көбі байлардың қасы мен қабағына қарағандар. Әлі болса шын кедейлер бас қосып, мынау кедейлер қаулысы деп қолға ұстайтын түк жоқ. Соның үшін біз өзіміз шын мұсылман кедейлерінің советін ашамыз дейді. Солар автономия керек десе, шын қаулы солардікі болады. Соларға береміз деп жалтарып шықты» [5].

Түркістан автономиясының жариялануы мәселесі ұлттық қоғамдық-саяси ұйымдардың белсенді әрекет етуіне серпін бергенімен сол тұста олардың арасынан кеңестік билікпен ымыраға келуге ниет танытқан ұйымдар да бой көрсетпей қалмады. Сондай ұйымдардың бірі «Шуро-и-улема» ұйымы болатын. Бұл ұйымның жетешісі С. Лапин мұсылмандардың IV съезі кезінде Түркістан автономиясының Ұлттық мәжілісі құрамына сайланғанына қарамастан автономияға қарсы әрекеттерге көше бастады. Ол желтоқсан айының бас кезінде Ұлттық мәжіліс құрамынан

шығатыны жөнінде мәлімдеме жасап, Түркістан автономиясына қарсы үгіт жүргізе бастады. 1918 жылдың 11 қаңтарында Сырдария облысының Ташкент уезіндегі қазақтар, татарлар және өзбектер Түркістан автономиясына қолдау көрсету мақсатында Қойлық деген жерде съез өткізіп жатқанда С. Лапин бұл съезге «Шуро-и-улема» ұйымының өкілдерін жіберді. Бұл өкілдер съездің барысында «Түркістан автономиясының түк пайдасы жоқ» деп мәлімдеме жасап, съезге қатысушыларды оған қарсы үгіттеген-ді. Бірақ делегаттар олардың сөзіне құлақ аспай, Түркістан автономиясына қолдау көрсетудің жолдарын қарастыруын жалғастыра берді [5].

С. Лапин жетекшілік еткен «Шуро-и-улема» ұйымы 1918 жылдың 5 қаңтарында Ташкент қаласында өткен жиналысында да Түркістан автономиясына қарсы екендіктерін танытып, бұл жөнінде қаулы да қабылдағаны туралы «Бірлік туы» былай деп жазады: «Осы үстіміздегі 5 январь күні Ташкенттегі «Ғұламалар жамғаты» мешітте жиылыс жасап, Түркістан автономиясы жайлы мынандай қаулыны ығлан еткен: «Бұл автономияның бізге пайдасы жоқ, бұны біз танымаймыз һәм уақытша үкіметтің дегеніне жүріп, айтқанын аңдып, артына ермейміз». ... Бұл хабар шаһарда болған мұсылмандар арасына таралуымен халық арасында түрлі сөздер шығып, халықтың бір бөлігі «Автономия ығлан етілгенде айтқанын тыңдап, артына еруге ант еттірген осы ғұламалар еді. Енді бүгін тағы былайша дейді. Осындай істер ғұламаларға келісеме екен» деген пікірде. Бірқатар адамдардың мұны естіген соң көңілі қайтқан. Дүйсенбі күні азық-түлік комитетінің жиылысы болып, «Ғұлама жамғатының» істеген істерін шарифат жолына һәм дұрыс ақыл-ойға лайық іс емес екендігін айтып тарқасқан. ... Ғұламалардың бұлай айтып жүргені рас болса, бұл ақ көңілді мұсылман халқының көгеруіне пайдалы іс емес. Амал не? Бірақ халықтың есті адамдары аман болса, бұлардың көп ұзамай қарасы өшер деген үміт зор» [8].

«Шуро-и-улема» ұйымының мұндай ұстанымы 6 желтоқсан күні өткен Ташкент қалалық думасының мәжілісінде де білдірілген болатын. Бұл мәжілістің күн тәртібіне қалалық думаны тарату жөніндегі Халық комиссарлар кеңесінің төрағасы Колесовтың бұйрығы, Түркістан автономиясына көзқарас, Мәскеу қаласы думасының шақырған съезіне делегаттар сайлау секілді мәселелер қойылған болатын. Күн тәртібіне қойылған бірінші мәселе бойынша, большевиктердің қалалық думаны тарату жөніндегі бұйрыққа мәжіліске қатысушылардың басым көпшілігі наразы екенін білдірді. Түркістан автономиясына байланысты мәселе қаралған сәтте «Шуро-и-улема» ұйымы атынан мәжіліске қатысқан С. Лапин жарияланған Түркістан автономиясы өлкедегі мұсылмандардың мүддесін толық қамтамасыз ете алмайды, өйткені бұл автономияның үкіметін халық сайлаған жоқ, оның бағдарламасында өлкенің жергілікті халқының мүддесін қорғайтын нақтылы әрекеттер көзделмеген деп мәлімдеді. С. Лапиннің пікірінше, Түркістан автономиясының үкіметі «Шуро-и-улема» ұйымының бағдарламасын басшылыққа алып, оны жүзеге асыруға құлық танытпаған, яғни мемлекеттік құрылымды құруда Шарифат негіздерін басшылыққа алмаған. Осыған байланысты «Шуро-и-улема» ұйымы Түркістан автономиясына қолдау көрсете алмайтындығын, соған орай Түркістан өлкелік Халық комиссарлары кеңесімен ымыраға келіп, ұйымның бағдарламасын жүзеге асыруға ниет танытатындығын С. Лапин ашық білдірген болатын [1].

«Шуро-и-улема» ұйымының мұндай әрекеті ұлттық қоғамдық-саяси ұйымдардың бәрі бірдей Түркістан автономиясына қолдау таныта қоймағандығын көрсетеді.

Түркістан өлкесіне қарасты Жетісу облысындағы ұлттық қоғамдық-саяси ұйымдар да Түркістан автономиясына ашық қолдау көрсете қоймады. Жетісу облыстық Қазақ-қырғыз комитетінің және облыстағы басқа да ұлттық қоғамдық-саяси ұйымдардың өкілдері біртұтас қазақ автономиясы құрыла қалған күнде, соған қолдау жасауға тырысты.

1917 жылы 5 желтоқсанда Орынбор қаласында өз жұмысын бастаған екінші жалпықазақ съезіне қатысқан 82 өкілдің қатарында Сырдария және Жетісу облысындағы ұлттық қоғамдық-саяси ұйымдардың мүшелері де болғаны байқалды. Съезге Жетісу облысынан Ө. Айбосынұлы,

Ж. Отарбайұлы, М. Ысмайылұлы, И. Тергеусізұлы, С. Сабатаев, Н. Хамитұлы, Н. Жақыпбайұлы, И. Арабаев, Сырдария облысынан Ә. Кенесарин, И. Сарысақұлы, И. Ержігітұлы, С. Алдабергенұлы, М. Байзақұлы, М. Шоқай қатысты. Осы съезде құрылған Алашорда үкіметінің құрамына Үржардағы мұсылман комитетінің төрағасы С. Аманжолов пен Түркістан өлкесі мұсылмандарының орталық кеңесінің төрағасы және Түркістан автономиясын үкіметінің мүшесі М. Шоқай енді. Сондай-ақ Алашорда үкіметінің құрамына Түркістан автономиясының төрағасы М. Тынышбаев та сайланған болатын [9, 20-30-б.].

Алаш автономиясын құру туралы шешім қабылдап, Алашорда үкіметін – Ұлт кеңесін сайлаған жалпықазақ съезінде Түркістан автономиясына қатысты мәселе де қарастырылып өтті. Осы съезде М. Шоқай қатысушылар алдында Түркістан автономиясының құрылғандығы туралы хабарлады [6, 345-б.]. Осыған орай Алаш автономиясын жария ету мәселесі төңірегінде қызу пікірталас өрбіп, съез мынандай қаулы қабылдады: «1. бір айдың ішінде Алашорда Түркістан қазағын бүкіл Алашқа қосып алады, қосып алса да, алмаса да, өз алдына автономия ресми ығлан етуге ерікті. 2. 1 айда Түркістан қазағын Алашқа қосып ала алмаса, өз алдына автономия ығлан етуге ерікті. 3. Егер бір айдан кейін Алаш баласы қосылмаса һәм қалған Алашқа автономия ығлан етілмесе, әркім өз күнін өзі көреді. 4. Егер Түркістан қазағы бір айда бізге қосылса, автономияны қашан ығлан ету ықтияры Алашордаға берілсін» [10, 28-б.].

Екінші жалпықазақ съезі қабылдаған бұл қаулы Алаш автономиясын жариялау Түркістан қазақтарының қосылуына тікелей тәуелді болды дегенді білдірмейді. Екінші жалпықазақ съезінде құрылған Алашорда үкіметінің ең алғашқы жасаған әрекеттері ұлттық бірлікті қамтамасыз етуге бағытталды. Съез өз жұмысын аяқтаған соң Алашорда үкіметі Сырдария қазақтарының съезін шақыру туралы шешім қабылдап, бұл жөнінде тиісті адресстерге мынандай мазмұндағы жеделхаттар жолдады: «Екінші жалпықазақ қазақ-қырғыз съезі бүкіл алаш баласын біріктіріп, өз алдына автономия ығлан етуге қаулы қылды. Бұл туралы Түркістан қазағымен келісу үшін Алашорда 5 январьда Түркістан шаһарында Сырдария облысының съезін шақырды. Съезге болыс басы бір өкіл келсін. Мұстафа һәм жолдастары бұл съезді 10 январьда шақырған еді. Оны өзгертп, 5-і болсын делінді. Түркістан қазақтарымен сөйлесуге Бақытгерей Құлманов, Міржақып Дулатовты һәм Тұрағұл Құнанбаевты жіберді. Уақыт шұғыл, мәселе зор болғандықтан, съезге айтылған күннен қалмай келулері керек». Бұл жеделхатта Сырдария облыстық съезіне Перовск уездік ұлттық кеңесінің төрағасы Е. Қасымовтың, Сырдария облыстық Қазақ-қырғыз кеңесінің төрағасы Ә. Көтібаровтың, «Иллития» ұйымының төрағасы Қ. Қожықовтың, Түркістан өлкелік Қазақ-қырғыз кеңесінің мүшесі С. Ақаевтың, Әулиеата уездік Қазақ-қырғыз кеңесінің төрағасы Ә. Кенесариннің және т.б. қайраткерлердің арналып шақырылғаны аталып көрсетілді [9, 19-б.].

Алашорда үкіметінің шақыруымен Сырдария облысы қазақтарының съезін өткізуге Түркістан өлкесіндегі ұлттық қоғамдық-саяси ұйымдар да атсалысты. Ә. Көтібаров жетекшілік еткен Сырдария облыстық Қазақ-қырғыз кеңесі Түркістан қаласында қаласында өтуі тиіс болған съездің ұйымдастырылуын өз мойнына алды. Бірақ бұл съез Алашорда үкіметі белгілегендей 5 қаңтарда емес, 6-9 қаңтар аралығында өтті. Сонымен қатар съезге Алашорда үкіметі арнап шақырған М. Тынышбаев, Ә. Оразаев, Е. Қасымов және М. Шоқай қатыса алмады. Алашорда үкіметі атынан съезге қатысуға Б. Құлманов, Т. Құнанбаев және М. Дулатов келді. Съезге 82 делегат қатысты. Олардың қатарында, «Иллития» қоғамының төрағасы Қ. Қожықов, Әулиеата уездік Қазақ-қырғыз кеңесінің төрағасы Ә. Кенесарин және Түркістан автономиясы атынан келген өкілдер бар еді. Съез Сырдария облыстық Қазақ-қырғыз кеңесінің жетекшісі Ә. Көтібаровтың төрағалық етуімен өтті [10].

Сырдария облысы қазақтарының съезінің күн тәртібіне облыс қазақтарының Алаш автономиясына қосылуы, ұлт қазынасы, азық-түлік мәселесі қойылды. Съезде бірінші мәселе

бойынша екі күн бойы қызу пікірталас жүрді. Бұл жөнінде «Бірлік туы» газеті былай деп жазды: «Түркістан автономиясы атынан келген өкілдер Сырдария қазақ-қырғыздарының Түркістанмен қонысы бір, құралас отырғандарын айтып, бұл күннен айырылып, «алаш» автономиясына қосылуды тіршілік жолы көтермейді деп Түркістанда қалуды қуаттады. «Алашорда» атынан келген өкілдер мұндай аяққа тұсау, тілге күрмеу болмай, аяқ барғанша жүріп, ауыз барғанша сөйлеп, әр халық өз мұңын өзі қарап жатқанда, әр жұрт өз жалауын көтеріп, өз ұранын шақырғанда біздің де бүтін алты Алаш баласы болып бірігуіміз жөн, егер біз алты миллион Алаш баласы айырылмай бас қоссақ, іргелі ел болғанымыз, бас қоса алмай бытырап бет-бетімізге кетсек өмірге іргелі ел бола алмай кім көрінгеннің қолында кетуіміз ықтимал дейді. Атамыздың мақалы бар: «Пайданы басқа, бастан соң досқа» деген, әуелі өзіміз бас қосайық, мұнан соң басқа бауырлармен бірігу жағын қарайық деп қазірден «алаш» автономиясына қосылуды қуаттап сөйледі. Жалпы өкілдерден бұл екі пікірдің екеуін де жақтаушылар болып мәселе ауырлап екі күнге тартылды. Аяғында екі жақтың да пікірлерін бір ынтымақ, бір қаулыға келтіру үшін әр уезден екі адамнан, «Алашорда» мен Түркістан уақытша үкіметі өкілдерінен комиссия жасалып, іс осы комиссияға тапсырылды» [11].

Съезге Алашорда өкілі ретінде келген М. Дулатов Сырдария қазақтарының алаш автономиясына қосылу мәселесіне байланысты мынадай ұсыныстарды алдыға қойды: «1. Алаш автономиясы жария етілгенше Сырдария Түркістан автономиясында тұра тұрсын.

2. Алаш автономиясы жария етілгенде Сырдария Алаш облыстарының бірі болып саналсын.

3. Алаш астанасы Түркістан шаһары болсын.

4. Алашорда мен Түркістан автономиясы одақ болсын» [11].

М. Дулатовтың ұсынған бұл жобасын съез делегаттары қабыл алмады. Делегаттар съезде арнайы құрылған комиссияның әзірлеген жобаға түзетулер енгізіп, оны бір ауыздан қабылдады. Онда былай көрсетілген болатын: «1. Сырдария облысы осы күні тегіс Түркістан автономиясында болғандықтан әзірге Түркістан автономиясында қалады.

2. Алаш автономиясы жария қылынып, Түркістанмен одақ болса, Сырдария қазақ-қырғызы сол күннен бастап Алаш автономиясына қосылады.

3. Сырдария қазақ-қырғызы қосылғанда Алаш астанасы Түркістан шаһары болады.

4. Сырдария Алашқа қосылғанда Түркістан құрылтайына сайланған өкілдер Алашорданың сайлау жобаларына тура келсе, алаш құрылтайына да өкіл болып сайланады.

5. Осы съезде болған қаулылар Түркістан құрылтайына сайланған өкілдерге негіз болады» [11].

Сырдария облысы қазақтарының съезі өтіп жатқан кезде оған Түркістан өлкесі Халық комиссарлары кеңесінің мүшесі, большевик Полтарацкий келіп қатысқан еді. Съезде оған да сөз берілді. Ол өз сөзінде ұлттық мемлекеттік құрылымдардың қажеттігі жоқ, оған қолдау танытушылық бос әурешілік деген пікір білдірді. Оның бұл пікіріне съезге қатысып отырған ұлттық қоғамдық-саяси ұйымдардың өкілдері қарсылық көрсетіп, оның съезді тастап кетуіне мәжбүр етті. Бұл жайт жөнінде «Бірлік туы» газеті былай деп жазды: «Ташкенттен келген большевиктер советінің мүшесі Полтарацкий кезектен тыс сөз алып сөйледі. Түркістан автономиясы, уақытсыз, орынсыз һәм жалпы жұрт пайдасын көздеген автономия емес деп өзінше түрлі дәлелдер келтірді Түркістанның бұл автономиясын большевиктердің танымайтындығын һәм бұлай етіп ерік беріп жібермейтінін народный комиссарлар атынан сөйледі. Полтарацкий сөйлеп болған соң бір-екі өкіл тұрып, өзіміз Түркістан автономиясын қуаттап отырып, бұған сөз беруіміз жөнсіз деп айтқан соң съез Полтарацкийдің сөзін елеп қарсы жауап айтпай, аяқсыз қалдырды. Полтарацкий сөйлеген өкіл сөздерін орысша перевод етіп түсіндір деп сұрап еді, переводчикті өзің тап, саған мұнда переводчик болатын кісі жоқ деп жауап берді. Сөзін тыңдап елейтін адам болмаған соң съезден шығып кетіп бара жатқанда жиылған жұрт артынан ысқырып,

жер теуіп, айқайлап қалды» [11].

Съезде бұдан соң Түркістан автономиясына қолдау көрсету мәселесін талқылап, оған қолдан келген көмекті алмау жөнінде ұйғарым жасалды. Мұндай көмек нәтижелі болуы үшін Сырдария облысындағы ұлттық қоғамдық-саяси ұйымдарға тез арада халық милициясын құру ісін қолға алу тапсырылды. Делегаттар Перовскідегі ұлттық комитеттің төрағасы Е. Қасымовтың жергілікті кеңес өкіметі тарапынан тұтқынға алынғанына наразылық танытып, оны тез арада босату жөнінде талап білдірген жеделхатты Перовск комиссариатына жіберетін болды [11].

Делегаттар съездің соңғы мәжілісінде жергілікті ұлттық қоғамдық-саяси ұйымдарға халық милициясын құру жөнінде нақтылы тапсырма бере отырып, большевиктер партиясының саясатына байланысты мынанда қаулы қабылдады: «1. Большевик үкіметін қазақ-қырғыз танымайды, айтқанына еріп, айдағанына жүрмейді. Сол себепті олардың зорлық-зобылық қылып, халықтың тыныштығын алмауы талап етіледі.

2. Бұл большевиктерге еріп халықтың берекесін кетірген қазақ-қырғыз балалары болса, бұларға наразылық білдіріп ел дұшпаны, ұлт дұшпаны екені жария қылынсын» [11].

Сырдария облысы қазақтарының съезі большевиктер саясатын қолдамау, қазақтардан шыққан большевиктерге қарсылық көрсету туралы шешім қабылдап жатқан кезде облыстың бірқатар өңірлерінде кеңестік билік күш ала түскен еді. Сондай өңірлердің бірі Әулиеата уезі болатын. 1917 жылдың желтоқсан айына қарай мұнда қазақ-қырғыздан шыққан большевиктер уездік Қазақ-қырғыз кеңесіне қысым көрсетуге көшіп, бұл ұлттық қоғамдық-саяси ұйымды жауып тынды. Бұл жөнінде «Бірлік туы» газетінде «Әулиеатада қазақ-қырғыз большевиктері» деген атпен мынандай мазмұндағы мақала жарияланған болатын: «Біздің Әулиеата уезіне қараған қазақ-қырғыздың жақсы-жаман «киргизский совет» дейтін мекемесі бар еді. Бұл советте төбе ағасы Әзімхан мырза Кенесарин болып, қазақ-қырғызға керекті тығыз істер бола қалса, советке ел сайлап қойған жаңа талап жас мүшелерді жинап алып, сағатында жиылыс жасап тұратын еді. Әзімхан мырза Орынбордағы жалпықазақ съезіне кеткен соң, Меркеден Төрекұл Жанұзақ баласы дейтін бір переводчик келіп, мекемесінің мүшелерін қуып, өзіне ерген адамдардан мүше сайлап, бірқатар надан қара халықты артына ертіп солдаттарға қосылды һәм киргизский советті большевик деп жар салды. Көп ұзамай-ақ қазақ-қырғыз мекемесін «совет солдатских рабочих депутатов» мекемесіне тапсырды. Өздері күшті қолдарына емін-еркін алып алған соң жұмыспен барған адамдарды кіргізбейді, әр уақыт істері жасырын. Бірен саран адамдар сіздер неге қазақ-қырғыз мекемесін бұзып, басқаларға қостыртыңыздар деушілерге мынандай жауап береді: «Біз солдаттармен бірігіп, қазақ-қырғыздың аш арығын бағып қағамыз». Міне, біздің Төрекұл мырзаның солдаттармен бірігіп іс қыла бастағанына ай жарым уақыт болып қалды. Әлі де болса халыққа ине жасауындай тиген пайдасын көргеніміз жоқ. ... Олардың басты істеген жұмыстары мыналар: 1) қазақ-қырғыз мекемесін солдаттарға қосты. 2) Өз дегеніне, өз арттарына еретін һәм түн ортасына дейін отырып қызара бөртетіндерден қазақ-қырғыз мекемесіне мүшелер сайлап алды. 3) Біздің Әулиеата уезінің қазақ-қырғызына автономия керек емес, халық надан деп елді азғырды. 4) Әзімхан Кенесарин Орынбордағы жалпықазақ съезіне хан болып сайлануға кетті деп солдаттарға шықты. Құдай біздің Әулиеата қазақ-қырғызына күні-түні ел деп еңірейтін «қамқорлар» берді. Көп ұзамай-ақ дегеніне қолың бір жетер» [12].

Осылайша, жергілікті жерлерде орнай бастаған кеңестік билік Әулиеатадағы Қазақ-қырғыз кеңесін жауып үлгірді. Бұдан алдын Перовскідегі ұлттық комитет те өз қызметін Е. Қасымовты большевиктер тұтқынға алуына байланысты өз қызметін тоқтатқан болатын [12]. Ташкент қаласындағы «Мұсылман еңбекшілерінің одағы» ұйымы кеңестік биліктің айдап салуымен 15 қарашада өткен өлкелік шаруалар съезіне өз өкілдерін жіберіп, ендігі жерде бұл ұйымның жұмысшы-солдат және шаруалар депутаттары кеңесі құрамына кіретіндігін білдірген еді. Нәтижесінде бұл ұйым да өз қызметін тоқтатуға мәжбүр болды [13, 4-п.].

Әулиеата мен Перовск уездерінен бөлек, басқа да өңірлерде ұлттық қоғамдық-саяси ұйымдар жергілікті большевиктік ұйымдар тарапынан қысымға алына бастады. Большевиктер партиясы қатарына өткен Т. Бокин бұл партияның саясатын қазақтар мен қырғыздар арасына тарату үшін бірінші кезекте Жетісу облыстық Қазақ-қырғыз комитетін жабу бағытында жұмыс жүргізді [14, 14-п.]. Бірақ бұған қарамастан 1918 жылы қаңтар айының 10-31 аралығында Жетісу облысы қазақ-қырғыздарының екінші съезі өтіп, онда екінші жалпықазақ съезінің шешімдерін орындау мәселесі талқыланды. Жетісу облыстық Қазақ-қырғыз комитетінің ұйымдастыруымен өткен бұл съезге қатысушылар екінші жалпықазақ съезінің шешімдерін жүзеге асыру үшін алдымен өңірде күш алып бара жатқан большевизммен күрес жүргізу қажет деген ұйғарымға келді. Сонымен қатар тез арада қазақтар мен қырғыздардан құралған милиция құру жөнінде шешім қабылдайды. Съез облыстық Қазақ-қырғыз комитеті бұдан былай «Алаш» кеңесі аталсын деген қаулы шығарды. Бұл Қазақ-қырғыз комитетінің ендігі жерде Алашорда үкіметінің жергілікті буыны ретінде жұмыс істейтіндігін аңғартады [15, 318-б.].

Жетісу облыстық «Алаш» кеңесі құрамына кейіннен Пішпектегі «Бұқара» ұйымы да бірігетіндігін танытты. 1918 жылдың көктеміне дейінгі кезеңде бұл ұйымның мүшелері толығымен «Алаш» кеңесі құрамына қосылды [16, 41-п.]. Осыдан кейін облыстық «Алаш» кеңесі екінші жалпықазақ съезінің шешіміне орай Алаш милициясын құру әрекетіне кірісіп бұл іске бұрынғы комиссар О.А. Шкапскийді де тартты. Алайда бұл іс И. Жайнақовтың, С. Сабатаевтың және О.А. Шкапскийдің большевиктер қолына түсуіне байланысты жүзеге асусыз қалды. Олар төрт ай мерзімге абақтыға жабылған болатын.

Жетісу облыстық «Алаш» кеңесі өңірдегі халықтардың тыныштықта болуын жақтап, өңірдегі барлық ұлт өкілдерін тату көршілікке шақырды [17, 78-79-пп.]. Осыған орай 1918 жылдың 21 наурыз күні Жетісу жұртшылығына арнап мынандай үндеу таратты: «Қазақ-қырғыз ағайындар! Аздырушы бұзықтардың сөзіне сеніп, бұзғыштардың сөзіне ермендер, өз жұмыстарыңыздан қалмаңыздар, қазіргі народный үкімет орынсыз зорлықтан, талаудан, шабудан құтқарып, әділдік, кеңшілік көзін жіберер деп үміт қылыңыздар. Халыққа осы күнде тыныштық болғандай болып тұр. Себебі Алматы базарында егін, астық, кездеме, шай, қант, керосин һәм басқа нәрселер бұрын жоқ болса, осы күнде сатыла бастады. Бұл іс әлбетте советский үкіметтің себебімен болып тұр. Енді жұрт! Құдай деп өздеріңіздің жұмыстарыңыздан қалмастан, жақын орыс көршілеріңізді хайуан тұтпай дос көріп, тыныштықпен шаруаларыңызды істей беріңіздер. Үміт етеміз орыс көршілеріңіз де туысқандық қылар деп. Біліңіздер ескі үкіметтің заманындағы әр тайпа халықты бір-бірімен шағыстырып дұшпандайтұғын уақыт өтті. ... Барша халықты құдай жаратқан, басқалар да біліп, тең дос қылып, туысқан болатын уақыт жетті» [9, 122-б.].

Бұл үндеудің мазмұнынан «Алаш» кеңесінің біртіндеп большевиктер саясатына бет бұра бастағаны сезіледі. Осы кезде пішпек уездік «Алаш» кеңесі де кеңес өкіметіне ыңғай танытатындығын мәлімдеп, өзінің атауын Пішпек уездік Қырғыз революциялық кеңесі деп өзгерту жөнінде шешім қабылдаған еді. Өз атауын өзгерткен бұл ұйымға ендігі жерде қазақ-қырғыз халқының мүддесін қорғау жолында белсенділігімен танылған А. Қойбағаров төрағалық ететін болды. Бірақ көп уақыт өтпей жатып, 1918 жылы 10 маусымда осы ұйымға қатысы бар Қарынбай және Жапар Қанатовтар, Қасым Абукин, Накир Найдалин, Мұса Қасымов, Мұратәлі Батырханов, Құрман Лепесов, Ибрагим Баялин, Исак Құрманов, Болатбек Көшербаев, Мәмбетәлі Мұраталин, Аалы Бердіғұлов, Басаба Төрегелдин, Нарынқұл Абиров контрреволюционерлер, алашордашыларға іштартушылар ретінде кеңестік билік тарапынан айыпталды [15, 319-б.].

Түркістан өлкесі Халық комиссарлары кеңесі мен Түркістан автономисы арасындағы текетірес өрши түскен шақта «Шуро-и-Ислам» ұйымы өлкедегі өз бөлімшелеріне мәлімдемелер таратып, кеңестік билікті мойындамауға үндеп жатса, «Шуро-и-улема» ұйымы кеңестік билікпен ымыраға келу жолына түсті. Осыған орай «Шуро-и-улема» ұйымы Халық комиссарлары кеңесіне

өзінің талаптары көрсетілген мәлімдеме жолдап, егер бұл талаптар орындалса кеңестік билікті мойындайтындығын білдірді. «Шуро-и-улема» ұйымының талаптары 14 баптан тұрды. Онда патша өкіметінің жергілікті халықтан бұрындары тартып алған жер телімдерін қайтару, Түркістан өлкесінде діни басқарма құру, Түркістанның жергілікті халықтарына арналып шығарылатын заңдардың Шариатпен үйлесімді болуы, вакуфтық жерлердің сақталуы, Түркістан өлкесіндегі мұсылмандарды өз алдына бөлек басқаратын мекеме құру және бұл мекемеге басқа елдермен сауда-саттық келісімдер жасауға мүмкіндік беру секілді мәселелер көтерілген болатын [18, 76-81-б.].

«Шуро-и-улема» ұйымы атынан қойылған бұл талаптарға өлкелік кеңестік билік жауап қайыра қоймады. Өйткені, кеңес өкіметін «Шуро-и-улема» ұйымының өлкедегі мұсылмандарды бөлек басқаратын мекеме құру жөніндегі талабы ұнай қоймайтын. Бұл өз кезегінде «Шуро-и-улема» ұйымы мүшелерінің кеңестік билікке деген көңілдерінің қалуына әсер еткен-ді.

Түркістандағы кеңестік билік өлкедегі барлық ұлттық қоғамдық-саяси ұйымдарға төзімсіздік танытты. Оларды Түркістан автономиясы мен Алашорда үкіметін қолдаушы ұйымдар ретінде қалай да жоюды көздеді. Мұндай әрекетін 1918 жылы ақпанда Түркістан автономиясын қару күшімен құлатқаннан кейінгі кезеңде күшейте түсті.

Түркістан автономиясын әскери күшпен құлату кезінде 200 мыңға дейін адамды өлтіріп [4, 151-б.], Қоқан қаласын жермен жексен еткен кеңестік билік ұлттық қоғамдық-саяси ұйымдарға да қайырымдылық жасай қоймайтын. Кеңестік биліктің Түркістан автономиясын талқандау барысындағы қатыгездігі жөнінде «Бірлік туы» газетінде Қ. Болғанбайұлы былай деп жазған еді: «13 январьдан 10 февральға дейінгі күндері Түркістан халқының есінен өмірінде шықпас. Ол күндер – Түркістан тарихында сиямен емес, қанмен жазылатын күндер. Адам пішінді жыртқыштардың ол күндерде Қоқан көшелерінде істеген сұмдықтарын естігенде денең түршігіп, қаның мұздайды. Жүгені сыпырылып, мейірімі кеткен, ауызы көпіріп, көзі қарайған адам – хайуан Қоқан көшелерінде құтырған қасқырдай кәріні, жасты, еркекті, әйелді таңдамай қырған күндер – ол күндер. Пулемет отымен жалғыз үкімет әскерін ғана емес, неше мыңдаған бейбіт халықты қамыстай жапырып, бүкіл Қоқан шаһарының күлін көкке ұшырған күндер – ол күндер. ... Адамзаттың ең қасиетті құқықтарын таптап, кінәсіз қанын судай шашқан бұл сұмдықты не деп айтуға болады? [19].

Түркістан автономиясы құлатылғаннан кейін, 1 наурызда Түркістан Халық комиссарлары кеңесі Түркістан автономиясының барлық басшыларын заңнан тыс деп жариялап, олардың мүлкін тәркіледі. Түркістан автономиясының уақытша үкіметінің отыз мүшесі тұтқындалып, Ресейдің түпкір-түпкіріне айдалды [4, 151-б.]. Мұның артынша Түркістан Халық комиссарлары кеңесі өлкеде ұлттық негізде құрылған барлық қоғамдық-саяси ұйымдарды жабу жөнінде бұйрық шығарды. Сонымен бірге ұлттық мерзімді басылымдардың да шығарылуына тиым салынды [20, 80-б.].

Осылайша, Түркістан өлкесіндегі қоғамдық-саяси ұйымдар ұлттық мемлекеттік құрылымдардың қалыптасуына өзіндік игі ықпалын тигізді деуге болады. Ұлттық қоғамдық-саяси ұйымдардың арасында кеңестік билікпен ымыраға келе отырып, ұлттық мүддені қорғауға ниет танытқан ұйымдар да бой көрсетті. Бірақ мұндай ұйымдардың әрекеті нәтижелі бола қоймады. Кеңестік билік Түркістан автономиясының құлатылуымен қоғамдық негізде құрылған ұлттық ұйымдардың болуына кеңестік билік тиым салды.

Әдебиеттер

1 Қуқонд муваққат халқ шуроси хайати // Улуг Туркестан. – 1917. – 8 декабрь.

2 27 ноябрьде Қоқан шаһарінде болған жалпы мұсылман съезінің қаулылары // Бірлік туы. – 1917. – 12 декабрь.

- 3 Ішкі хабарлар // Бірлік туы. – 1917. – 23 декабрь.
- 4 Есмағамбетов К.Л. Әлем таныған тұлға (М. Шоқайдың дүниетанымы және қайраткерлік бомысы). – Алматы: Дайк-Пресс, 2008. – 504 б.
- 5 Қожанұлы С. Түркістанда орыс съездері // Бірлік туы. – 1918. – 29 январь.
- 6 Қойгелдиев М. Алаш қозғалысы. – Алматы: «Санат», 1995. – 368 б.
- 7 Ташкент уезіндегі мұсылмандар съезі // Бірлік туы. – 1917. – 18 январь.
- 8 Ескі Ташкенттегі ғұламалар жиылысы // Бірлік туы. – 1917. – 18 январь.
- 9 Алаш қозғалысы. Құжаттар мен материалдар жинағы. Желтоқсан 1917 ж. – мамыр 1920 ж. – Алматы: «Алаш», 2004. – Т. 2. – 496 б.
- 10 Сырдария қазақ-қырғыздарының съезі // Бірлік туы. – 1918. – 18 январь.
- 11 Түркістан шаһарында Сырдария қазақ-қырғызының съезі. Январь 4-9. // Бірлік туы. – 1918. – 29 январь.
- 12 Әулиеатада қазақ-қырғыз большевиктері // Бірлік туы. – 1917. – 18 январь.
- 13 РМӘСТМ. 71-қ., 34-т., 1475-іс.
- 14 ҚРПМ. 811-қ., 4-т., 391-іс.
- 15 Махаева А.Ш. Қазақ-қырғыз саяси байланыстарының тарихы. – Алматы: «Ценные бумаги», 2007. – 357 б.
- 16 ҚРПМ. 811-қ., 23-т., 171-іс.
- 17 ҚРАОММ. 489-қ., 1-т., 8-іс.
- 18 РМӘСТМ. 71-қ., 34-т., 1632-іс.
- 19 Болғанбайұлы Қ. Тұла бойы қан сасиды // Бірлік туы. – 1917. – 15 март.
- 20 Абдуллаев Р.М., Агзамходжаев С.С., Алимов И.А. Туркестан в начале XX века: К истории истоков национальной независимости. – Ташкент: «Шарк», 2000. – 672 с.

References

- 1 Kukond muvakkat khalk shurosi khayati // Ulug Turkestan. - 1917. - December 8.
- 2 27 noyabrya hokan shaharinde bolgan zhalpy musulman syezinin kaulylary // Birlik tuy. - 1917. - December 12.
- 3 Ishki khabarlar // Birlik tuy. - 1917b. - December 23.
- 4 Yesmagambetov K.L. Alem tanygan tulga (M. Shokaydyn duniyetanymy zhane kayratkerlik bolmysy). - Almaty: Dayk-Press, 2008. - 504 p.
- 5 Kozhanuly S. Turkistanda orys syezderi // Birlik tuy. - 1918. - January 29.
- 6 Koygeldiyev M. Alash kozgalysy. - Almaty: «Sanat», 1995. - 368 p.
- 7 Tashkent uyezdnyye musulmandar syezi // Birlik tuy. - 1917. - January 18.
- 8 Yeski Tashkenttegi gulamalar zhiylysy // Birlik tuy. - 1917. - January 18.
- 9 Alash kozgalysy. Kuzhattar men materialdar zhinagy. December 1917. - May 1920. - Almaty: «Alash», 2004. - T. 2. - 496 p.
- 10 Syrdariya kazak-kyrgyzdarynyn syezi // Birlik tuy. - 1918. - January 18.
- 11 Turkistan shaharynda Syrdariya kazak-kyrgyzynyn syezi. January 4-9. // Birlik tuy. - 1918. - January 29.
- 12 Auliyeatada kazak-kyrgyz bolshevikteri // Birlik tuy. - 1917. - January 18.
- 13 Archive of Russian state socio-political history. F.71, R34, F.1475.
- 14 Archive of the President of the Republic of Kazakhstan. F.811, R4, F.391
- 15 Makhayeva A. Kazak-kyrgyz sayasi baylanystarynyn tarikhy. - Almaty: «Tsennyye bumagi», 2007. - 357 p.
- 16 Archive of the President of the Republic of Kazakhstan. F.811, R.23, F.171
- 17 State Archives of the Almaty region of the Republic of Kazakhstan. F.489, R1, F.8.
- 18 Archive of Russian state socio-political history. F.71, R.34, F.1632.
- 19 Bolganbayuly K. Tula boyy kan sasidy // Birlik tuy. - 1917. - March 15.
- 20 Abdullayev R.M., Agzamkhodzhaev S.S., Alimov I.A. Turkestan v nachale 19 veka: K istorii istokov natsionalnoy nezavisimosti. - Tashkent: «Shark», 2000. - 672 p.

МАЗМҰНЫ

Алиакбарова А.П., Дүкенбаева З.О. ТҮРКИЯДАҒЫ ҚАЗАҚ ДИАСПОРАСЫНЫҢ ТАРИХЫ.....	5
Губайдуллина М.Ш., Лю Ци, Суйналиев А.А. ҚАЗАҚСТАН – РЕСЕЙ ЖӘНЕ ЕУРАЗИЯЛЫҚ ДИПЛОМАТИЯ ҚАТЫНАСТАРЫ.....	11
Жақсылықов А.Ж., Мәжен Е., Жамашев А. БҰХАР ЖЫРАУДЫҢ ПОЭЗИЯСЫНДАҒЫ ДІНИ САРЫН.....	20
Жансеитова М.М. АСЫЛБЕК СЕЙІТОВ ҚУҒЫН-СҮРГІН ҚҰРБАНЫ.....	29
Жанұзақ Р.Ж. МЕМЛЕКЕТТІК ДУМАҒА САЙЛАНҒАН ҚАЗАҚ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТІНДЕГІ НЕГІЗГІ МӘСЕЛЕЛЕР (1906-1907).....	34
Жораева Г.Т. ҰЛТ ИНТЕЛЛИГЕНЦИЯСЫНЫҢ ҚУҒЫНДАЛУ ТАРИХЫ (XX ҒАСЫРДЫҢ 20 ЖЫЛДЫҢ СОҢЫ-30 ЖЫЛДЫҢ БАСЫ).....	40
Жуманова А.З. 1940 - 1980 ЖЖ. БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕГІ ТІЛДІК РЕФОРМА ЖӘНЕ ОНЫҢ ЖҮЗЕГЕ АСУЫ.....	46
Жүрсінбаев Б.А. ТҮРКІСТАНДАҒЫ ҰЛТТЫҚ ҚОҒАМДЫҚ-САЯСИ ҰЙЫМДАРДЫҢ КЕҢЕСТІК БИЛІКТІҢ ОРНАУЫНА БАЙЛАНЫСТЫ ҰСТАНЫМДАРЫ.....	61
Икрам Н.Ә. ҰЗЫНАҒАШ ШАЙҚАСЫНЫҢ СЕБЕПТЕРІ МЕН НӘТИЖЕСІ.....	73
Исова Л., Стыбаев Б. ҚАЗІРГІ КЕЗЕНДЕГІ ҚАЗАҚСТАН-МАЖАР ҚАТЫНАСТАРЫНЫҢ АХУАЛЫ МЕН ДАМУ КЕЛЕШЕГІ.....	79
Каттабекова Н.Қ. КӨНЕ ТҮРІКТЕРДЕГІ ТӘңІРШІЛДІК.....	87
Күркеев Е.М. ЭТНИКАЛЫҚ ЖӘНЕ ҰЛТТЫҚ СӘЙКЕСТІКТІҢ КЕЙБІР МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	94
Кыйзатова С.М. ҚАЗАҚ ЖАСТАРЫНЫҢ ҰЛТАРАЛЫҚ НЕКЕЛЕРІ ЖӘНЕ ОНЫҢ ДАМУ ТЕНДЕНЦИЯЛАРЫ.....	99
Қабдолдина К.Қ. КЕҢЕСТІК ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ҚАЗАҚ ӘЙЕЛДЕРІНІҢ ТЕНДІК МӘСЕЛЕСІ.....	106
Қалиолла А., Шарыпқазы Н. ҚЫТАЙ «СҮЙЕК ЖАЗУЫНЫҢ» ТАБЫЛУЫ МЕН ҒЫЛЫМИ АЙНАЛЫМҒА ЕНУІ.....	113
Қасабекова Е.Қ. ҚАЗАҚ ХАЛҚЫНЫҢ ДІНДАРЛЫҚ ДӘСТҮРЛЕРІНЕ ШОЛУ.....	121
Қозыбақова Ф.А., Бекмаш Ә.С. РАЙЫМБЕК БАТЫР ЖӘНЕ ОНЫҢ КЕСЕНЕСІНІҢ САЛЫНУ ТАРИХЫНАН.....	129
Қоңырбаев Н.Ө. XIX ҒАСЫРДЫҢ АЯҒЫНДАҒЫ ОМБЫ УЕЗІ ҚАЗАҚТАРЫНЫҢ КӘСІПШІЛІГІ.....	137
Қуанбай О.Б. ҚАЗАҚ - ЖАПОН ТІЛДЕРІНІҢ ТАРИХИ ТАМЫРЛАСТЫҒЫ.....	144
Лебаев Ф.Р. СЕМЕЙ ІШКІ ОКРУГЫНЫҢ ҚҰРЫЛУЫ: ТАРИХНАМАЛЫҚ АСПЕКТ.....	166
Маулит Б., Шарыпқазы Н. ҚЫТАЙ ИМИДЖІНІҢ ҚАЛЫПТАСУ ФАКТОРЫ.....	174
Мырзабеков М.С., Мырзабекова Р.С. ДЖ. У. БУШ ТҮСЫНДАҒЫ АҚШ СЫРТҚЫ САЯСАТЫНЫҢ БАСТЫ ҰСТАНЫМДАРЫ.....	186
Нұрсұлтанова Л.Н., Аубакирова Д.Н. ҚАЗАҚСТАН-ЕУРОПАЛЫҚ ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ЖОБАЛАР.....	197
Омарова Г.Ә., Мурзаходжаев Қ.М. ҚАЗАҚСТАН ХАЛҚЫНЫҢ ЭТНО-ДЕМОГРАФИЯЛЫҚ ДАМУЫ (1999-2018 ЖЖ.).....	207
Сандыбаева А.Д. ТҮРКІСТАН ҚАЛАСЫНДАҒЫ XIX ҒАСЫРДЫҢ СОҢЫ МЕН XX ҒАСЫРДЫҢ БАС КЕЗІНДЕГІ ӘЛЕУМЕТТІК-САЯСИ ҮДЕРІСТЕР.....	215

Сәтенова М.Р., Шалабаева А.Б. ҰЛЫ ЖҮЗ ҚАЗАҚТАРЫНЫҢ РЕСЕЙ БОДАНДЫҒЫН ҚАБЫЛДАУ ТАРИХЫНАН.....	222
Сәкен С.И. НОҒАЙЛЫ ДӘУІРІ ЖӘНЕ ҚАЗАҚ ЭПОСЫ.....	232
Смағұлов Б. XVIII –XX ҒАСЫРЛАРДА ҚАЗАҚТАРДЫҢ ЭТНИКАЛЫҚ ҚҰРАМЫНДАҒЫ «ҚОЖА» ГЕНЕАЛОГИЯЛЫҚ ТОБЫ.....	243
Танатарова Ж.Т., Маратова С.А. ҚАЗАҚСТАН МЕН ТҮРКИЯ АРАСЫНДАҒЫ ҚОҒАМДЫҚ-САЯСИ ЖӘНЕ МӘДЕНИ-ТАРИХИ ҚАТЫНАСТАР (ТӘУЕЛСІЗДІК ЖЫЛДАРЫ).....	259
Тасилова Н.А. ТӘУЕКЕЛ ХАННЫҢ ҚАЗАҚ МЕМЛЕКЕТТІЛІГІН НЫҒАЙТУДАҒЫ РӨЛІ МЕН СЫРТҚЫ САЯСАТТАҒЫ ҰСТАНЫМЫ.....	263
Токбергенова З.С. ТҮРКІСТАН ӨЛКЕСІНДЕГІ ЖӘДИДШІЛДІК ҚОЗҒАЛЫСТЫҢ ҚЫЗМЕТІ.....	271
Токболат С.Т. ТҮРКІСТАН ӨЛКЕСІНДЕГІ ҚОҒАМДЫҚ-САЯСИ ҰЙЫМДАРДЫҢ БОЛЬШЕВИКТЕРМЕН ҚАТЫНАСЫ.....	284
Уалтаева А.С., Отар А.С. Ғ.Н. БӨКЕЙХАНОВ ҚОҒАМ ЖӘНЕ МЕМЛЕКЕТ ҚАЙРАТКЕРІ.....	296
Уразмагамбетов Н.Н. ШЕТЕЛ ҒАЛЫМДАРЫ ЕҢБЕКТЕРІНДЕГІ ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ АШАРШЫЛЫҚ МӘСЕЛЕСІНІҢ ЗЕРТТЕЛУІ...301	
Хакім А.Е. ТАРИХ-И РАШИДИ ШЫҒАРМАСЫНДАҒЫ МОҒОЛСТАНҒА ҚАТЫСТЫ ЖЕР-СУ АТТАРЫ.....	307
Шакенов С.Т., Ермағамбетов А.Е., Рысбек Б. ҚАЛБА-НАРЫМ ӨҢІРІНДЕГІ ЕЖЕЛГІ МЕТАЛЛУРГИЯ, ТАУ- КЕН ІСІНІҢ ЗЕРТТЕЛУ ТАРИХЫНДАҒЫ КЕЙБІР МӘСЕЛЕЛЕР.....	317
Шалдарбекова А. ТҮРКІ ӨРКЕНИЕТІНІҢ ХРОНОЛОГИЯСЫ МӘСЕЛЕСІ БОЙЫНША.....	323
Шалдарбекова А.Б. ҚАЗАҚСТАНДА РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ ҰЛТТЫҚ САНА СЕЗІМНІҢ ҚАЗІРГІ КЕЗДЕГІ ЖАҒДАЙЫ ТУРАЛЫ: ТАРИХИ КӨЗҚАРАС.....	328
Шарапова Қ. МҰСТАФА ШОҚАЙ ЕҢБЕКТЕРІНДЕГІ ТӘУЕЛСІЗДІК ИДЕЯСЫ.....	333
Шоинжанова М.Т., Уалтаева А.С. ҚАЗАҚ-ҮНДІ ӘДЕБИЕТІНДЕГІ ҰЛТТЫҚ ХАРАКТЕРІ (САЛЫСТЫРМАЛЫ СИПАТЫ).....	338
Эрейли А.Б., Мақашева К., Шалкеева З. ИСЛАМ ЫНТАМАҚТАСТЫҚ ҰЙЫМЫНЫҢ ДАУ- ЖАНЖАЛДАРДЫ РЕТТЕУДЕГІ ӨЛЕУЕТІ.....	345

СОДЕРЖАНИЕ

Алиакбарова А.П., Дукенбаева З.О. ИСТОРИЯ КАЗАХСКОЙ ДИАСПОРЫ В ТУРЦИИ.....	5
Губайдуллина М.Ш., Лю Ци, Суйналиев А.А. ОТНОШЕНИЯ КАЗАХСТАН – РОССИЯ И ЕВРАЗИЙСКАЯ ДИПЛОМАТИЯ.....	11
Жаксылыков А.Ж., Мажен Е., Жамашев А. РЕЛИГИОЗНЫЕ МОТИВЫ В ПОЭЗИИ БУХАР ЖЫРАУ	20
Жансеитова М.М. ЖЕРТВА РЕПРЕССИЙ АСЫЛБЕК СЕЙТОВ.....	29
Жанұзақ Р.Ж. ОСНОВНЫЕ ВОПРОСЫ В РАБОТЕ ДЕПУТАТОВ-КАЗАХОВ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ДУМЫ (1906-1907).....	34
Жораева Г.Т. ИСТОРИЯ РЕПРЕССИЙ КАЗАХСКОЙ ИНТЕЛЛИГЕНЦИИ (КОНЕЦ 20-Х-НАЧАЛО 30-Х ГГ. XX ВЕКА).....	40
Жуманова А.З. ЯЗЫКОВАЯ РЕФОРМА В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ И ЕЕ РЕАЛИЗАЦИЯ В 1940-1980-х гг.....	46
Джурсунбаев Б.А. ПОЗИЦИИ НАЦИОНАЛЬНЫХ ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКИХ ОРГАНИЗАЦИЙ ТУРКЕСТАНА В СВЯЗИ С СТАНОВЛЕНИЕМ СОВЕТСКОЙ ВЛАСТИ.....	61
Икрам Н.А. ПРИЧИНЫ И ПОСЛЕДСТВИЯ УЗУНАГАЧСКОЙ БИТВЫ.....	73
Исова Л., Стыбаев Б. СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ КАЗАХСТАНСКО-ВЕНГЕРСКИХ ОТНОШЕНИЙ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ.....	79
Катгабекова Н.К. ТЕНГИРИАНСТВО У ДРЕВНИХ ТЮРКОВ.....	87
Куркеев Е.М. НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ЭТНИЧЕСКОЙ И НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ.....	94
Кыйзатова С.М. МЕЖНАЦИОНАЛЬНЫЕ БРАКИ КАЗАХСКОЙ МОЛОДЕЖИ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ.....	99
Кабдолдина К.К. ПРОБЛЕМА РАВЕНСТВА КАЗАХСКИХ ЖЕНЩИН В СОВЕТСКОМ КАЗАХСТАНЕ.....	106
Қалиолла А., Шарыпқазы Н. ОТКРЫТИЕ КИТАЙСКИХ «ПИСЕМ НА КОСТЯХ» И ИХ ВВЕДЕНИЕ В НАУЧНЫЙ ОБОРОТ	113
Касабекова Е.К. ОБЗОР РЕЛИГИОЗНЫХ ТРАДИЦИЙ КАЗАХСКОГО НАРОДА.....	121
Қозыбақова Ф.А., Бекмаш Ә.С. ИЗ ИСТОРИИ БАТЫРА РАЙЫМБЕКА И ЕГО МАВЗОЛЕЯ.....	129
Конырбаев Н.О. РЕМЕСЛА У КАЗАХОВ ОМСКОГО УЕЗДА КОНЦА XIX ВЕКА.....	137
Қуанбай О.Б. ИСТОРИЧЕСКАЯ ОДНОКОРЕНЕННОСТЬ КАЗАХСКОГО И ЯПОНСКОГО ЯЗЫКОВ.....	144
Лебаев Ф.Р. ФОРМИРОВАНИЕ СЕМИПАЛАТИНСКОГО ВНУТРЕННЕГО ОКРУГА: ИСТОРИОГРАФИЧЕСКИЙ АСПЕКТ.....	166
Маулит Б., Шарыпқазы Н. ФАКТОР ФОРМИРОВАНИЯ ИМИЖДА КИТАЯ.....	174
Мырзабеков М.С., Мырзабекова Р.С. ОСНОВНЫЕ ПРИНЦИПЫ ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКИ США ПРИ ДЖ. У. БУШЕ.....	186
Нурсултанова Л.Н., Аубакирова Д.Н. КАЗАХСТАНСКО-ЕВРОПЕЙСКИЕ ИНВЕСТИЦИОННЫЕ ПРОЕКТЫ.....	197
Омарова Г.А., Мурзаходжаев К.М. ЭТНО-ДЕМОГРАФИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ НАСЕЛЕНИЯ КАЗАХСТАНА (1999-2018 ГГ.).....	207
Сандыбаева А.Д. СОЦИАЛЬНО-ПОЛИТИЧЕСКИЕ ПРОЦЕССЫ В ГОРОДЕ ТУРКЕСТАНЕ В КОНЦЕ XIX - НАЧАЛО XX ВВ.....	215

Сатенова М.Р., Шалабаева А.Б. ИЗ ИСТОРИИ ПРИНЯТИЯ РОССИЙСКОГО ПОДДАНСТВА КАЗАХАМИ СТАРШЕГО ЖУЗА.....	222
Сакен С.И. НОГАЙСКАЯ ЭПОХА И КАЗАХСКИЙ ЭПОС.....	232
Смагулов Б.К. ГЕНЕАЛОГИЧЕСКАЯ ГРУППА «ҚОЖА» В ЭТНИЧЕСКОМ СОСТАВЕ КАЗАХОВ В XVIII–XX В.....	243
Танатарова Ж.Т., Маратова С.А. ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКИЕ И КУЛЬТУРНО-ИСТОРИЧЕСКИЕ ОТНОШЕНИЯ МЕЖДУ КАЗАХСТАНОМ И ТУРЦИЕЙ (В ГОДЫ НЕЗАВИСИМОСТИ).....	259
Тасилова Н.А. РОЛЬ ТАУЕКЕЛ ХАНА В УКРЕПЛЕНИИ КАЗАХСКОЙ ГОСУДАРСТВЕННОСТИ И ЕГО ВНЕШНЯЯ ПОЛИТИКА.....	263
Токбергенова З.С. ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ДЖАДИДСКОГО ДВИЖЕНИЯ ТУРКЕСТАНСКОГО КРАЯ.....	271
Токболат С.Т. ОТНОШЕНИЯ ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКИХ ОРГАНИЗАЦИЙ В ТУРКЕСТАНСКОГО КРАЯ С БОЛЬШЕВИКАМИ.....	284
Уалтаева А.С., Отар А.С. Г.Н. БУКЕЙХАНОВ – ОБЩЕСТВЕННЫЙ И ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ДЕЯТЕЛЬ.....	296
Уразмагамбетов Н.Н. ИЗУЧЕНИЕ ПРОБЛЕМЫ ГОЛОДА В КАЗАХСТАНЕ В ТРУДАХ ЗАРУБЕЖНЫХ УЧЕНЫХ.....	301
Хаким А.Е. ТОПОНИМЫ МОГУЛИСТАНА В «ТАРИХ-И РАШИДИ».....	307
Шакенов С.Т., Ергабылов А.Е., Рысбек Б. НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ИСТОРИИ ИЗУЧЕНИЯ ДРЕВНЕЙ МЕТАЛЛУРГИИ НА ТЕРРИТОРИИ КАЛБА-НАРЫМСКИХ ПРЕДГОРИЙ.....	317
Шалдарбекова А. К ВОПРОСУ О ХРОНОЛОГИИ ТЮРКСКОЙ ЦИВИЛИЗАЦИИ.....	323
Шалдарбекова А.Б. ОСОВРЕМЕННОМ СОСТОЯНИИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН: ИСТОРИЧЕСКИЙ АСПЕКТ.....	328
Шарапова К. ИДЕЯ НЕЗАВИСИМОСТИ В ТРУДАХ МУСТАФЫ ШОКАЯ.....	333
Шоинжанова М.Т., Уалтаева А.С. НАЦИОНАЛЬНЫЙ ХАРАКТЕР В КАЗАХСКО-ИНДИЙСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ (СОПОСТАВИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ).....	338
Эрейли А.Б., Макашева К., Шалкеева З. ПОТЕНЦИАЛ ОРГАНИЗАЦИЙ ИСЛАМСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА В УРЕГУЛИРОВАНИИ КОНФЛИКТОВ.....	345

CONTENTS

Aliakbarova A., Dukenbaeva Z. HISTORY OF KAZAKH DIASPORA IN TURKEY.....	5
Gubaidullina M.S., Lu Qui, Suinaliyev A.A. KAZAKHSTAN –RUSSIA RELATIONS AND EURASIAN DIPLOMACY.....	11
Zhaksylykov A., Mazhen E., Zhamashev A. RELIGIOUS MOTIVES IN THE POETRY OF THE BUKHAR ZHYRAU.....	20
Zhanseitova M.M. THE VICTIM OF REPRESSION ASYLBEK SEITOV.....	29
Zhanuzak R.Zh. MAJOR ISSUES IN THE WORK OF KAZAKH DEPUTIES OF THE STATE DUMA (1906-1907).....	34
Zhorayeva G.T. HISTORY OF THE NATIONAL INTELLIGENTSI APERSECUTION.....	40
Zhumanova A. LANGUAGE REFORM IN THE EDUCATION SYSTEM AND ITS IMPLEMENTATION IN 1940-1980s.....	46
Dzhursunbaev B.A. POSITIONS OF NATIONAL SOCIAL AND POLITICAL ORGANIZATIONS OF TURKESTAN IN CONNECTION WITH THE FORMATION OF SOVIET POWER.....	61
Ikram N.A. REASONS AND CONSEQUENCES OR THE UZUNAGACH.....	73
Issova L., Stybayev B. THE STATE AND PROSPECTS OF THE KAZAKH-HUNGARIAN RELATIONS DEVELOPMENT AT THE PRESENT STAGE.....	79
Kattabekova N.K. TENGGRI OF THE ANCIENT TURKS.....	87
Kurkeyev E.M. SOME QUESTIONS OF ETHNIC AND NATIONAL IDENTITY.....	94
Kyizatova S.M. INTER-ETNIC MARRIAGES OF THE KAZAKH YOUTH AND THE DEVELOPMENT TRENDS.....	99
Kabdoldina K.K. THE PROBLEM OF EQUALITY OF KAZAKH WOMEN IN SOVIET KAZAKHSTAN.....	106
Kaliolla A., Sharypkazy N. DISCOVERY OF THE CHINESE “LETTERS ON THE BONES” AND THEIR INTRODUCTION INTO SCIENTIFIC CIRCULATION.....	113
Kassabekova E. OVERVIEW OF THE RELIGIOUS TRADITIONS OF THE KAZAKH PEOPLE.....	121
Kozybakova F.A., Bekmash A.S. FROM THE HISTORY OF RAYIMBEK BATYR AND HIS MAUSOLEUM.....	129
Konyrbayev N. SANDCRAFTS OF THE KAZAKHS OF THE OMSK DISTRICT IN THE END OF THE 19th CENTURY.....	137
Kuanbay O. HISTORICAL SINGLE ROOTEDNESS OF KAZAKH AND JAPANESE LANGUAGES.....	144
Lebayev F.R. FORMATION OF THE SEMEY INTERNAL DISTRICT: HISTORIOGRAPHICAL ASPECT.....	166
Maulit B., Sharypkazy N. THE FORMATION FACTOR OF IMAGE OF CHINA.....	174
Myrzabekov M.S., Myrzabekova R.S. BASIC PRINCIPLES OF USA FOREIGN POLICY UNDER G.W.BUSH.....	186
Nursultanova L.N., Aubakirova D.N. KAZAKHSTAN-EUROPEAN INVESTMENT PROJECTS.....	197
Omarova G.A., Murzakhodzhayev K.M. ETHNIC-DEMOGRAPHICAL DEVELOPMENT OF THE POPULATION OF KAZAKHSTAN (1999-2018).....	207
Sandybaeva A.D. SOCIO-POLITICAL PROCESSES IN THE CITY OF TURKESTAN (LATE XIX - EARLY XX CENTURIES).....	215

Satenova M.R., Shalabaeva A.B. FROM THE HISTORY OF THE ACCEPTANCE OF RUSSIAN GOVERNMENT BY THE KAZAKHS OF THE SENIOR ZHUZ.....	222
Saken S.I. NOGAI ERA AND KAZAKH EPIC.....	232
Smagulov B. THE GENEALOGICAL GROUP “QOJA” IN THE ETHNIC COMPOSITION OF THE KAZAKHS IN THE XVIII – XX CENTURIES.....	243
Tanatarova Zh., Maratova S. PUBLICLY POLITICAL AND CULTURAL-HISTORICAL CONNECTIONS BETWEEN KAZAKHSTAN AND TURKEY (INDEPENDENCE YEARS).....	259
Tasilova N.A. THE ROLE OF KHAN'S TOWEKEL IN STRENGTHENING OF KAZAKH STATEHOOD AND ITS FOREIGN POLICY.....	263
Tokbergenova Z.S. THE ACTIVITIES OF JADIDISM MOVEMENT IN TURKESTAN REGION.....	271
Tokbolat S.T. RELATIONS OF POLITICAL ORGANIZATIONS IN THE TURKESTAN REGION WITH THE BOLSHEVIKS.....	284
Ualtaeva A.S., Otar A.N. G.N. BUKEIKHANOV – PUBLICFIGURE AND STATESMAN.....	296
Urazmagambetov N.N. STUDYING THE KAZAKHSTAN’S FAMINE ISSUE IN THE WRITINGS OF FOREIGN SCHOLARS.....	301
Khakim A. TOPONYMS OF MOGHULISTAN IN «TARIKH-I RASHIDI».....	307
Shakenov S.T., Ergabylov A.E., Rysbek B. SOME ISSUES IN STUDYING THE HISTORY OF ANCIENT METALLURGY IN THE TERRITORY OF THE KALBA-NARYM FOOTHILLS.....	317
Shaldarbekova A. TO THE QUESTION OF THE CHRONOLOGY OF THE TURKIC CIVILIZATION.....	323
Shaldarbekova A. ON THE CURRENT STATE OF NATIONAL IDENTITY IN KAZAKHSTAN: HISTORICAL ASPECT.....	328
Sharapova K. THE IDEA OF INDEPENDENCE IN THE WRITINGS OF MUSTAFA SHOKAY.....	333
Shoinzhanova M.T., Ualtayeva A.S. NATIONAL CHARACTER IN KAZAKH AND INDIAN LITERATURE (COMPARATIVE ANALYSIS).....	338
Ereyli A.B., Makasheva K., Shalkeyeva Z. POTENTIALS OF THE ORGANIZATION OF THE ISLAMIC COOPERATION (OIC) TO CONFLICT RESOLUTION.....	345

EDU.E-HISTORY.KZ

электрондық ғылыми журналы 2019. 2(18)

Бас редактор:
Қабылдинов З.Е.

Компьютерде беттеген:
Зикирбаева В.С.

Жарияланған күні: 30.06.2019.
Пішімі 70x100/16. Баспа табағы 26,6.

Құрылтайшысы және баспагері:
Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі Ғылым комитеті
Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты
ШЖҚ РМК

Редакция мен баспаның мекен-жайы:
050010, Қазақстан Республикасы, Алматы қ., Шевченко көш., 28-үй
ҚР ҒЖБМ ҒК Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты
ШЖҚ РМКТел.: +7 (727) 261-67-19, +7 (727) 272-47-59

Е-mail: edu.history@bk.ru.
Журнал сайты: <https://edu.e-history.kz>

Ш.Ш. Уәлиханов ат. ТжЭИ басылған:
050010 Қазақстан Республикасы, Алматы қ., Шевченко көш., 28-үй